

Bukovinian State
Medical University

ВДНЗ України «Буковинський
державний медичний університет»

Ștefan cel Mare University
of Suceava

Сучавський університет імені
Штефана чел Маре

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУСПІЛЬНИХ НАУК ТА ІСТОРІЇ МЕДИЦИНИ

AKTUALINI PYTANNIA SUSPILINIH
NAUK TA ISTORII MEDITSINI
(APSNIM)

CURRENT ISSUES OF SOCIAL
STUDIES AND HISTORY OF
MEDICINE

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ
ОБЩЕСТВЕННЫХ НАУК
И ИСТОРИИ МЕДИЦИНЫ

ENJEUX ACTUELS DES SCIENCES
SOCIALES ET DE L'HISTOIRE DE
LA MEDECINE

Спільний українсько-румунський науковий журнал
Joint Ukrainian-Romanian scientific journal

2018, 1 (17)

<i>Журнал засновано в 2013 р. Перереєстровано 27.07.2015 р. у Міністерстві юстиції України (Свід. № 21495-11295ПП – Сер. КВ)</i>	<i>Journal started publishing in 2013 year. Re-registered in the Ministry of Justice of Ukraine 27.07.2015 p (Cert.of registr. № 21495-11295PP – Ser. KB)</i>
<i>Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України з історичних (Наказ МОН України № 515 від 16.05.2016р.) та філологічних наук (Наказ МОН України № 1222 від 07.10.2016 р.)</i>	<i>Journal is on the List of Scientific Professional publication of the Ministry of Education and Science of Ukraine, entitled to publish main results of dissertations in different fields of Historical sciences (order № 515 of 16.05.2016) and Philological sciences (order № 1222 of 07.10.2016)</i>

President:

Dr. of Medicine, Prof. **Taras Boychuk** (Bukovinian State Medical University)

Editors-in-Chief:

Dr. of History, Prof. **Stefan Purici** (Ștefan cel Mare University of Suceava)

Dr. of History, Prof. **Antoni Moyses** (Bukovinian State Medical University)

Executive Editors:

Ph.D., Associate Prof. **Antonina Anistratenko**, responsible for the electronic version of the journal

Ph.D., Lecturer **Lilia Roman** (Bukovinian State Medical University)

Ph.D., Lecturer **Harieta Mareci Sabol** (Ștefan cel Mare University of Suceava)

Editors Assistants:

Ph.D., Associate Prof. **Inha Tymofijchuk** (Bukovinian State Medical University)

Ph.D., Lecturer **Vasile M. Demciuc** (Ștefan cel Mare University of Suceava)

Executive secretaries: Lecturer **Iryna Kaizer**, Lecturer **Tetyana Nykyforuk**

INDEXING: Index Copernicus – 73,78 (2016) | Infobase Index – 2,8 (2016) | MIAR – 2,8 (2016) | SRJIF – 3,98 (2017) | JICIndex – 0,110 (2017)

Journal was registered in the international scientometric and bibliographical database *Index Copernicus*, *Directory of Open Access Journals (DOAJ)*, *Ulrichs Web*, *Erih Plus*, *Scientific Indexing Services*, *eLibrary*, *Index of Turkish Education*, *Infobase Index*, *OAJI*, *World Cat*, *Directory of Research Journals Indexing (DRJI)*, *Sherpa/Romeo*, *Scientific Journal Impact Factor (SJIF)*, *Information Matrix for the Analysis of Journals (MIAR)*, *Journals Factor (JF)*, *International Institute of organized research (I2OR)*, *Journals Impact Factor*, *International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF)*, *Rootindexing*, *Science Research Journal Impact Factor (SRJIF)*, *JICIndex*, was published in database: *Google Scholar*, *SCIARY WorlWide Elibrary (SUA)*, *Central and Eastern European Online Library (Germany)*.

Editorial Board:**Social sciences:**

Associate Prof. **Gennadii Kazakevych**, Dr. of History, Taras Shevchenko Kyiv National University (Ukraine);
 Prof. **Michel Kerautret**, Dr. of History, Ecole des Hautes études en sciences sociales (Paris, France);
 Prof. **Zenon Kohut**, Dr. of History, Alberta University (Edmonton, Canada);
 Prof. **Oleksandr Kurochkin**, Dr. of History, M. Rylskiy Institute of Art, Folklore and Ethnology, Academy of Sciences (Kyiv, Ukraine);
 Chief Research Worker **Elisaveta Kvilincova**, Dr. of History, Institute of Cultural Heritage, Academy of Sciences (Chisinau, R. Moldova);
 Prof. **Yuri Makar**, Dr. of History, Academician of the Ukrainian Academy of History, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Senior Research Associate **Paul Meerts**, Dr. of History, Institute of International Relations Clingendael (The Hague, Netherlands);
 Prof. **Olimpia Mitric**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Georghe Onișor**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Associate Prof. **Florin Pintescu**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Academician **Stepan Pavliuk**, Dr. of History, Director of the Institute of Ethnology, Academy of Sciences (Ukraine);
 Academician **Anna Skrypnyk**, Dr. of History, Director of the Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology, Academy of Sciences (Kyiv, Ukraine);
 Prof. **Andrzej Wawryniuk**, Dr. of History, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Cholmie (Poland);
 Prof. **Vitaliy Dokash**, Dr. of Philosophy, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Prof. **Mychailo Marchuk**, Dr. of Philosophy, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Prof. **Sorin Tudor Maxim**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Diego Sanches Mecka**, Dr. of Philosophy, National University of Distance Education (Madrid, Spain);
 Assoc. Prof. **George Neamtu**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Ivan Ostaschuk**, Dr. of Philosophy, Bukovinian State Medical University, M.P. Dragomanov National pedagogical University (Ukraine);
 Assoc. Prof. **Bogdan Popoveniuc**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Assoc. Prof. **Nina Zoriy**, Ph. D. of Philosophy, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Bertrand Badiou**, Dr. Of Philosophy, Ecole normale supérieure (Paris, France);
 Prof. **Piotr Borek**, Dr. of Philology, Head of the Polish Philology Institute Krakiv Pedagogical University (Poland);
 Prof. **Mircea A. Diaconu**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Assoc. Prof. **Evelina-Mezalina Graur**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Adam Falowski**, Dr. of Philology, Head of the East Slavic Philology Institute Jagiellonian University (Poland);
 Prof. **Roma Franko**, Dr. Of Philology, University of Saskatchewan (Canada);
 Assoc. Prof. **Simona-Aida Manolache**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Hanna Martynova**, Dr. of Philology, Bohdan Chmelnytskyi Cherkasy National University (Ukraine);
 Prof. **Nagy Rodica-Măriora**, Dr. of Filology, Head of the Scientific library in Ștefan cel Mare University of Suceava;
 Prof. **Antoaneta Olteanu**, Dr. of Philology, Bucharest University (Romania);
 Assoc. Prof. **Oleksandr Rak**, Ph. D. of Philology, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Nataliya Rusnak**, Dr. of Philology, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Chief Research Worker **Anna-Maria Sorescu-Marinkovich**, Dr. of Philology, Balkan Institute at Serbian Academy of Sciences and Art (Belgrad);
 Assoc. Prof. **Nadia Laura Serdenciuc**, Dr. of Educational Sciences, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania).

History of medicine:

Assoc. Prof. **Carmen Cornelia Bălan**, Dr. of Psychology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Vasyl Cheban**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Dr. med. Dipl.-Psych, MBA, **Gerhardt Dammann**, Chief of Psychiatrische Klinik Münsterlingen and the psychiatric services Thurgau (Switzerland);
 Prof. **Alexander Fediv**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Oleksandr Ivashiuk**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Yuzef Podguretski**, Dr. of Psychology, Opole University (Poland);
 Prof. **Alfred Prits**, Dr. of Psychology, Pres. of World Psychology Union, Head of Psychotherapy and Psychoanalysis Institute in Vienna (Austria);
 Prof. **Viktor Tashchuk**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Dmytro Tyntyuk**, Dr. of Medicine, Chisinau State University of Medicine and Pharmacy N.Testemitsu (R. Moldova);
 Prof. **Bohdan Vasylevskiy**, Dr. of Medicine, Chief of Psychosomatik Institute (Warsaw, Poland);
 Prof. **Konstantin Yetso**, Dr. of Medicine, Chisinau State University of Medicine and Pharmacy N.Testemitsu (R. Moldova).

Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал. Серія "Філологічні науки" || Current issues of Social studies and History of Medicine. Joint Ukrainian-Romanian scientific journal. Series "Philological sciences"/ Редколегія: Т. Бойчук, Ш. Пуріч, А. Мойсей. Чернівці-Сучава: БДМУ. 2018. № 1 (17). 102 с.

ISSN: 2311-9896; EISSN 2411-6181

The actual problems of world history, history of Ukraine, history of religion, ethnogenesis and traditional culture of peoples, archeology, philosophy, linguistics, literature and history of medicine are investigated in the journal. The journal is the international edition according to the sphere of extension and geography of the authors.

The publication is aimed at the higher educational institutions, academic institutes, and cultural institutions staff.

ББК 60я53+5г.я43

The journal is published in paper and electronic version with the resolution of the academic council of Higher State Educational Establishment of Ukraine "Bukovinian State Medical University" (Decision № 6. Date 22.02.2018).

The authors are responsible for the selection, accuracy of given information, citations, proper names, geographical names and other data.

Publishing: 2-4 issues a year. Languages: Ukrainian, Russian, English, French.

Address: Ukraine, 58000, Chernivtsi, Heroiv Maidanu str., 3, Department of Social Sciences and Ukrainian Studies.
 Tel.: (0372) 520871. **E-mail:** snim@bsmu.edu.ua; society@bsmu.edu.ua

The electronic version of the journal is available on the Web sites: <http://apsnim.bsmu.edu.ua>; <http://doaj.org> (Directory of Open Access Journals); <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> (Scientific periodicals of National V. Vernadskij library web-site); <http://scholar.google.com.ua> (Google Scholar); <http://e-apsnim.bsmu.edu.ua> (OJS).

**ПРО ГЕНЕРИКУ ВІРШОВАНИХ ТВОРІВ С. ВОРОБКЕВИЧА
 ПЕРШОГО ПЕРІОДУ ТВОРЧОСТІ (1863–1867)**

Тетяна НИКИФОРУК,

ВДНЗ України «Буковинський державний
 медичний університет», Чернівці (Україна)

**THE GENRE OF POETRY WORKS OF S. VOROBKEVYCH
 OF THE FIRST PERIOD OF CREATIVITY (1863–1867)**

Tetyana NYKYFORUK,

Higher State Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian
 State Medical University», Chernivtsi (Ukraine),
 kuryluk235@ukr.net
 RESEARCHER ID: S – 7000-2016; ORCID:0000-0001-5365-5578

Никифрук Т. О генерике стихотворных произведений С. Воробкевича первого периода творчества (1863–1867). Цель исследования. В статье рассматриваются ститворные произведения С. Воробкевича первого периода творчества (1863–1867) в аспекте генерики.

Методы исследования: формальный, который часто базируется на основе использования статистики, количественной обработки материала; сравнительный, описания, сопоставление для анализа, синтеза и обобщения научных теорий, а также методики литературоведческого наблюдения, классификации и систематизации.

Научная новизна. Впервые системно представлено основные особенности генерики стихотворных произведений С. Воробкевича указанного периода, выяснена специфика жанровой организации поэтических произведений писателя, показано активное использование поэтом разных жанров.

Выводы. В лирических произведениях этого периода засвидетельствованы такие жанры: песня, дума, элегия, стихотворение-посвящение, стихотворение-призыв, идиллия; в лиро-эпических – поэма, баллада, стихотворение-новелла и другие. Также сделано обобщение относительно типологических признаков лирики и лиро-эпики, а именно: аутопсихологической (70%) / ролевой (30%), медитативной (65%) / суггестивной (35%); тематического анализа: интимной (36%), пейзажной (11%), социальной (35%), культурологической (11%) и других; исходя из эмоциональной тональности определяем минорную и мажорную, героическую и комическую, драматическую и другие.

Ключевые слова: вид, жанр, лирика, лиро-эпос, песня, дума, элегия, поэма.

Постановка проблеми. Від античних часів й до сьогодення існує проблема теоретичного осмислення літературних родів, жанрів (видів) та жанрових різновидів. Якщо на рівні роду більш-менш традиційною є тричленна структура епос – лірика – драма, то проблема жанру справедливо вважається одним із найбільш нерегульованих аспектів поетики, що зумовлено історичною рухливістю, постійною еволюцією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З цього приводу Т. Бовсунівська слушно зауважує: «Межі, що відокремлюють літературу від нелітератури, як і межі розрізнення жанрів, мінливі, причому епохи відносної стійкості поетичних систем чергуються з епохами деканонізації та формотворчості. Будь-який жанр може запозичувати специфічні особливості інших жанрів та істотно міняти свій внутрішній лад та вигляд»¹. До того ж сам термін «жанр» у науковій літературі трактується неоднозначно. Подекуди він вживається для означення родових понять, в інших випадках – видових, а інколи й підвидових (різновидів). У статті, використовуючи цей термін, маємо на увазі тотожність: «жанр» = «вид».

У ранній поетичній творчості С. Воробкевич писав як ліричні, так і лиро-епічні твори. Генологічну диференціацію творів С. Воробкевича ускладнює відсутність єдиної системи класифікації жанрів. Сучасні дослідники за основу здебільшого беруть

характер проблематики твору – тематичний поділ, і традиційно виділяють лірику: пейзажну, урбаністичну, філософську, інтимну, різдвяну, великодню тощо. Цікавою є праця І. Качуровського, «Генерика і архітектоніка» (2008), видана у двох книгах. Дослідження про жанрологію знаходимо у 2 книзі, частина II «Жанри нового письменства». Уже сама назва вказує на те, що ці жанри стосуються творчості поетів нової доби. Класифікація жанрів лірики більшою мірою прив'язана до тематичного розподілу. Хоча, безперечно, тематичний аспект суттєво допомагає у визначенні жанру того чи іншого твору. Однак, якщо брати до уваги міркування Б. Томашевського, про те, що «теми вмирають, змінюються одні іншими, борються, іноді знову воскресають і т. д. Ніяких загальних норм у виборі ліричної теми нема»², стає зрозуміло, що тематична класифікація за своєю природою тяжіє до безконечності. На ще один важливий недолік такого розподілу вказує О. Романиця: «Попри простоту, тематичний розподіл не є універсальним, оскільки різні за тематикою твори можуть належати до одного жанру»³. Саме тому він може бути одним з безперечно важливих аспектів генерики, але не самостійним критерієм розмежування жанрів. Поділ лірики за типологічними ознаками видається більш конструктивним. Г. Поспелов, уважаючи медитативність основною особливістю цього роду літератури, у 1976 році запропону-

¹ Bovsuniv'ska T. Osnovni teoriiy literaturnykh zhanriv [The main theories of literary genres], K.: VPCz «Kyiv's'kyj un-t», 2008, P. 8.

² Tomashev's'kyj V. Teoriya lyteratury. Poetyka [Theory of literature]. Poetry, M.: Aspekt Press, 1996, P. 153.

³ Romanycya O. Poetyka virshovanykh tvoriv Osypa Makoveya [Genre nature of poetry works of Osyp Makovey], avtoref. dys. na здobuttya nauk. stupenya kand. filol. nauk: 10.01.06 «Teoriya literatury» [author's thesis abstract for obtaining doctor of philological sciences degree: specialty 10.01.06 «Theory of literature»], Chernivci, 2013, 19 p.

вав свою класифікацію. Літературознавець вирізняв лірику: медитативну, медитативно-зображальну, зображальну та розповідну (повістувальну)⁴. Така концепція лягла в основу пізніших наукових праць. М. Бондар у монографії «Поетика пошевченківської епохи. Система жанрів» поділив лірику на медитативно-зображальну, медитативно-описову і медитативно-повістувальну⁵. Класифікацію Г. Поспелова критично оцінив Ю. Климиук у праці «Лірика Івана Франка як система жанрів». З-поміж іншого він зазначає: «Медитативність дуже умовно можна вважати основною ознакою лірики. Виходячи зі значення цього латинського за походженням слова – роздум, споглядання, самозаглиблення, переконуємося, що воно найкраще характеризує лише певні види лірики, скажімо, філософську»⁶. Тому дослідник пропонує виокремлювати домінуючу ознаку лірики, власне, ліризм. При аналізі цього явища Ю. Климиук виділяє три основні його форми, пов'язані зі способом поетичного висловлювання, що характеризує взаємини ліричного героя й об'єкт змалювання: *виражальність* (експресивність), *звернення* (вокативність), *зображальність* (репрезентативність). Науковець розподіляє жанри таким чином: експресивні (літературна пісня, літературна веснянка, романс, думка тощо), вокативні (послання, присвята, епістола), репрезентативні (гімн, сонет, ідилія, елегія тощо)⁷.

Ю. Климиук констатує, що «у межах кожного з цих розрядів можуть виділятися жанри за походженням, скажімо, нетрадиційні – (фольклорні) і традиційні, що ввійшли в певну літературу з європейських літератур, а також групи жанрів за іншими ознаками, залежно від способів і форм вираження ліризму в художніх творах, скажімо медитативні жанри тощо»⁸. Таким чином репрезентативну лірику науковець поділив на: 1) *медитативні* жанри (елегія, станси та вірш-медитація), 2) традиційні (гімн, сонет), 3) жанри тропової структури (вірш-алегорія). У межах вокативної лірики він теж виділив три групи жанрів: реферансні (посилання, віршова присяга, епістола), некрологічні (епітафія, прощальне посмертне слово, поминальник), жанри умовної адресності (вірш-заклик, віршове повчання)⁹.

Таке об'єднання окремих жанрів за спільними типологічними ознаками стало результатом виникнення нового поняття у літературознавстві – метажанр. В. Назарець вважає метажанровим утворенням адресовану лірику, до якої зараховує послання, віршований лист та присвяту. Зокрема, науковець зауважує: «Ці жанри в межах окресленої групи виявляють ознаки певної структурно-семантичної спорідненості, зокрема підкресленої настанови на адресацію та діалогізацію поетичного тексту»¹⁰.

А. Ткаченко ставить під сумнів доцільність використання терміна «метажанр» як і «мегажанр»: «На мій

суб'єктивний погляд, вони мало що істотно додають до старих добрих родів, видів, різновидів, жанрів, жанрових різновидів тощо»¹¹. Натомість дослідник пропонує свій триступеневий поділ лірики. Так на рівні роду він фіксує такі різновиди: з погляду виражального (автопсихологічна / рольова; медитативна / сугестивна); з погляду тематики (пейзажна / урбаністична, інтимна / соціальна, міфопоетична / культуральна тощо); з погляду емоційної тональності (мінорна / мажорна, героїчна / комічна, драматична / ідилічна, експресивна / розважлива тощо). На наступному рівні (вид) науковець пропонує розрізняти: віршовану або поезію (та її різновиди); драматизовану або рольову (та її різновиди); прозову (та її різновиди); На рівні жанру маємо оду, пісню, епіталаму, романс, гімн, пеан, панегірик, мадригал, дифірамп, проповідь, молитву, пародію, гумореску, сатиру, ідилію, елегію, пастораль, епітафію тощо (та їх різновиди)¹².

Формулювання мети статті. У статті ставимо за мету розглянути генерику як складову поетики віршованих творів С. Воробкевича. Для комплексного вивчення ліричних віршів С. Воробкевича найбільш доцільним видається комбінований підхід з урахуванням тематики, композиційних особливостей, форми тощо. Тому в нашому дослідженні синтезуємо ці три критерії. Аналіз лірики як роду проводимо згідно з класифікацією А. Ткаченка.

Виклад основного матеріалу дослідження. Упродовж першого періоду творчості С. Воробкевич вдавався здебільшого до автопсихологічної лірики (70 %) («Моє бажане», «Марно вік мій упливає», «За що мя мучиш, жально мій» тощо). Рольові форми репрезентовані віршами «Невольник», «Рекрути», «Зів'яла рожа» та ін. У протиставленні медитативна – сугестивна лірика спостерігаємо таке співвідношення: 65:35. Медитації автора фіксуємо у поезіях «Чом так сумно, Україно, твоїми степами», «На чужині», «Моє горе». Прикладами сугестивної лірики є твори «Кожий хвалить край свій рідний», «Руські серця би віджили», «Напровесні. П Чорні хмари розійшлися».

Чимало ранніх віршів С. Воробкевича (11%), присвячені опису природи, природніх явищ («Вечір над Прутом», «Ліси зазеленіли»). Провідною в окреслений період є інтимна лірика (36 %) («Гуцулка», «Прийди в вечір, дівчино»). Соціальна тема розкривається у 35% поезій («На чужині», «Рекрути», «На сіножати», «Там би я співав», «У тюрмі»). Зафіксовано 11 % поезій на культурно-просвітницьку тематику: «Живуча вода», «Згадка старини», «Руські серця би віджили».

З погляду емоційного вираження фіксуємо мінорну (66%) і мажорну (34%) тональність. Піднесена, мажорна тональність відчувається у віршах «Де серце моє», «То наш танець, наш козак», «Гуцулка». Драматичну тональність фіксуємо у творах: «До моїх друзів», «Сумно в

⁴ Pospelov G. Lyryka sredi literaturnykh rodov [Lyrics among literary genres], M. : Yzd-vo Moskovskogo u-ta, 1976, 208 p.

⁵ Bondar M. Poeziya poshevchenkiv's'koyi epochy. Systema zhanriv [Poetry of the post-Shevchenko period. System of genres], K. : Naukova dumka, 1986, 328 p.

⁶ Klymyuk Yu. Liryka Ivana Franka yak systema zhanriv [Lyrics by Ivan Franko as a system of genres], Chernivci, Ruta, 2006, P. 28.

⁷ Ibid., P. 29.

⁸ Ibid., P. 29.

⁹ Ibid., P. 29.

¹⁰ Nazarecz V. Adresovana liryka yak metazhanr: typologiya ta poetyka: avtoref. dys. na здобуття наук. ступеня доктора філол. наук: спец. 10. 01.06 «Теорія літератури» [Addressed lyrics as metazhanr: typology and poetics: author's thesis abstract for obtaining doctor of philological sciences degree: specialty 10. 01.06 "Theory of Literature"], L'viv, 2015, P. 7.

¹¹ Tkachenko A. Mystecztvo slova [Art of the word:], K. : Kyivskiy universytet, 2003, P. 83.

¹² Ibid., P. 29.

гаю зозуля кувала», «Впали мої сльози», а ідилічну – у вірші «Вечір над Прутом».

Жанри розрізняємо згідно з класифікацією Ю. Клима, що правда з деякими заувагами М. Бондаря, П. Никоненка і М. Юрійчука та ін.

Експресивні жанри в ранній ліриці С. Воробкевича найбільше представлені *думками* (35% від усіх віршів) («Пане-брате товаришу», «Природа убралась у шати зелені», «Моє бажанє», «Журавлики, ключолети» та ін.). Ю. Клима зауважив, що жанр думки тісно пов'язаний з тональністю смутку або трагізму¹³. С. Воробкевич називав свої ліричні твори думками-піснями. При упорядкуванні творів буковинця О.Маковей також дотримується такого розподілу ліричних творів С. Воробкевича, тому називає першу рубрику «Думки і пісні», а вже у статті, що вміщена у кінці книжки, упорядник пояснює: «У змісті я позначив сі думки і пісні зірками, (* - Т. Н.) що до них В-ич уложив музику; єї 71. Але мені не відомі всі його композиції, а тим часом строфи і рефрени багато думок показують, що се також ніщо інше, тільки тексти до пісень, може й не уложених на ноти. Так ми повинні дивитися на них, як на тексти пісень, які Воробкевич вважав лише половиною своєї роботи і то може й менше важною половиною»¹⁴. І Франко у збірці «Над Прутом» розділив в окремі рубрики «Пісні без ім'я» і запропонував увазі читачів 27 текстів, і рубрику «Думки». У цьому переліку нараховуємо 40 позицій. Звісно, що такий перелік не є повним, адже навіть в окремій його рубриці, яка виокремлена на основі тематичного принципу - «Чом красна Буковино», є пісні, до яких сам С. Воробкевич писав музику.

23% поезій цього періоду класифікуємо як літературні пісні, а саме: «Мав я рожу білу, красну», «Знаю я чому щечечеш», «Чорна хмара в полонині», «Ой прийшов я до ворожки», «На чужині». До речі, О. Маковей відмітив зірочкою лише одну поезію першого періоду – «На чужині». Серед характерних ознак цього жанру Ю. Клима виділяє велику кількість рефренів та типових для народних пісень зачинів «Ой»¹⁵. Обидві ознаки фіксуємо у творах С. Воробкевича.

Упорядники Воробкевичевих творів М. Івасюк, В. Лесин та О. Романець, П. Никоненко і М. Юрійчук, здебільшого дотримуються тематичного принципу при аналізі поезій. У вступних статтях вони виділяють патріотичні мотиви, пейзажні, інтимну тематику, культурно-просвітницькі мотиви, жартівливі твори та ін. Всі упорядники більшою чи меншою мірою витримують розподіл, який свого часу подав І. Франко, але кожен з них додає щось своє. В. Лесин і О. Романець додають рубрики: «Жартівливі вірші», «Пісні з драматичних творів». М. Івасюк доповнює видання І. Франка рубриками «Жартівливі вірші», «Прозові твори», «Драматичні твори», «Автобіографічні матеріали»; П. Никоненко і М. Юрійчук витримують структуру збірки, виданої з передмовою І. Франка, але крім рубрики «Балади і опо-

відання» додають окремо рубрику «Лірика», «Поєми і віршовані оповідання». Однак, лірика – це рід, тому і пісні, і думки – це теж лірика. Можливо, дослідники ототожнюють лірику з поезією. І ще одне. У виданні С. Воробкевича цих авторів твір «Мурашка» входить до рубрики «Балади і оповідання», а у монографії П. Никоненка та М. Юрійчука «Сидір Воробкевич» (2008) «Мурашка» - це поема.

Малопродуктивним в окреслений період виявився жанр літературної веснянки. Його фіксуємо у двох творах («Напровесні», «Ліси зазеленіли»).

Жанр романсу характерний для поезій «Був, то вечір тихий красний», «Прошу тебе, соловію», «Там, де буйні вітри грають»¹⁶.

Репрезентативні жанри представлені елегіями «Журавлики, ключолети», «Бодай тебе, вівчарику, добро не минуло», «Заверуха вие, буря свище, грає», «Сумно в гаю зозуля кувала», «За що мя мучиш, жалюмій» та ін. П. Никоненко і М. Юрійчук наголошують на тому, що «майже вся лірика С. Воробкевича пройнята елегійним настроєм, який надає його поезіям емоційного звучання»¹⁷.

М. Боднар розмірковує так: «Елегія – це переважно сумовитий розмисел про життя в його особистісних результатах і в той же час в напруженому співвіднесенні долі героя, навіть побутових атрибутів його оточення, зі станом світу».

Цей же автор зауважує: «Структурно ускладнюють елегію прийом звертання («Молодосте, відрадосте» С. Воробкевича), мотив гаданої дії («Журавлики, ключолети» цього ж автора), котрі зближують елегію з жанрами медитативно-повістувальної лірики.

У деяких елегіях жалкування за минулим обертається неначе зворотним боком, коли на передній план висувається актуальність теперішнього часу. Вона осмислюється як лихоліття, неурочність, «не та пора» (з елегії С. Воробкевича «Тепер аж догадалась ти»)»¹⁸.

Маємо лише один приклад вірша-ідилії – «Вечір над Прутом».

Серед вокативних жанрів наявна поезія, присвячена П. Кулішеві – «У тюрмі». З'ясовуючи термінологічний статус поняття присвяти, М. Гаспаров зафіксував його подвійну семантику: «1) вказівка автором особи, честь або пам'ять якої він має намір вшанувати своїм твором; як правило передує самому творові, може бути лаконічною або більш розлогою...; 2) поетичний жанр – віршоване звернення до певної особи (інколи – до пам'ятного для поета місця, якоїсь побутової реалії [...]), що містить мотиви звернення, характеристику адресата або самого автора; у цьому випадку може зближуватись з посланням»¹⁹.

У творчості С. Воробкевича окресленого періоду фіксуємо вірші-заклики, вірші-звернення: «До моїх друзів», «Доле наша золотая», «Руські серця би віджили», «Рекрути. Будь здоровий, рідний краю», «Я казав, бува-

¹³ Klymyuk Yu. Liryka Ivana Franka yak systema zhanriv [Lyrics by Ivan Franko as a system of genres], Chernivci, Ruta, 2006, P. 65.

¹⁴ Makovej O. «Zagal ni zamitky pro poeziyi Izydora Vorobkevycha» [General notes on Isidor Vorobkevych's Poetry], *Tvory Izydora Vorobkevycha* [Isidor Vorobkevych Works], L'viv, 1909, P. 406.

¹⁵ Klymyuk Yu. Liryka Ivana Franka yak systema zhanriv [Lyrics by Ivan Franko as a system of genres], Chernivci, Ruta, 2006, P. 75.

¹⁶ Nykonenko P.M., Yuriychuk M.I. Sydir Vorobkevych: Zhyttya i tvorchist' [Sydir Vorobkevych: Life and creativity], Chernivci: Ruta, 2003, P. 71.

¹⁷ Bondar M. Poeziya poshevchenkiv's'koyi epochy. Systema zhanriv [Poetry of the post-Shevchenko period. System of genres], K. : Naukova dumka, 1986, P. 108–109.

¹⁸ Ibid., P. 111.

¹⁹ Gasparov M. «Posvyashhenye» [Dedication], *Lyteraturnyy encyklopedycheskyj slovar* [Literary encyclopedic dictionary], [sb. statej / pod.obshh. red. V. M. Kozhevnykova y P. A. Nykolaeva], M. : Sovetskaya encyklopedyya, 1987, P. 290.

ло: Боже!), «Зроби мені, Гуцулику», «Пане-брате товаришу», «На чужині. Буковина моя мила», «Бодай тебе, вівчарику, добро не минуло», «Прошу тебе, соловію», «Журавлики, ключолети», «Горить ватра на дарабі», «Молодої Січи».

До власне медитативного жанру зараховуємо поезію «Моє горе». М. Боднар виділяє також вірш-портрет з медитативними описами – «Стара ненька».

До жанру філософської медитації М. Боднар зараховує вірш-роздум (романтичний мотив закритого, одинокого серця²⁰)... «Засни, серце, довічним сном» – таким є остаточне звернення до серця у згаданому вірші П. Куліша (вірш «Люлі-люлі» – Т.Н.). Майже дослівно таке ж формулювання наявне у вірші-роздумі С. Воробкевича «Знаю добре, чом у вечір». Як і в іншому – «Знаю я, чому шебечеш», явище природи (сіяння зорі, поява ластівки на стрісі) поставлене в заповітний зв'язок з настроями і почуттями героя («Гірка туга бідне серце Ледом обстелила»). Можна твердити, що реалія з життя природи (наприклад, шебет ластівки, згаданий в останньому вірші) є певною мірою асоціативним поштовхом для роздуму, але ще більше відчувається у цьому творі, як провідний перебіг самого почуття, під який «підверстано» зовнішні деталі. Це ще один різновид даного жанру²¹.

На думку цього ж ученого, тема «пробудження» України цікаво вирішується у віршах-розміркуваннях С. Воробкевича «Моє бажання»... глибоко особисте і героїчно-всезагальне знаходять вираження одне в одному²².

Принагідно зауважимо, що багато поезій С. Воробкевича пронизані елементами сакрального: «Великдень», «Напровесні», «Я казав, було, Боже!», та ін. Це цілком закономірно, адже він був священиком і виховувався в глибоко релігійній сім'ї. Разом з братом Григорієм вони зростали у свого діда Михайла Тимофійовича Воробкевича, який був священиком у м. Кіцмані.

У ранній поетичній творчості С. Воробкевича домінує лірика (80 %). Близько 20-ти % становлять ліро-епічні твори. Б. Мельничук, аналізуючи це міжродове утворення в поезії Т. Шевченка, зазначає, що у таких творах «не тільки зростає питома вага діалогу, а й поглиблюється його функція: введений нерідко в найбільш напружений момент, він драматизує поему. Сам автор тоді немовби відходить, надаючи змогу героям вести дію самостійно»²³. За роки своєї творчості С. Воробкевич написав кілька десятків поем. І хоч І. Франко вказував, що «ті епопеї, власне, зашкодили славі письменника», проте багато з них – «Гуцул сиротина», «Соловій-чародій», «Черемош-лікар», «Мурашка» – він увів до поетичної збірки творів С. Воробкевича «Над Прутом». Такої ж думки про цю частину спадщини С. Воробкевича були й інші вітчизняні дослідники. Щоправда, В. Лесин і О. Романець, слушно звертають увагу на певну цінність тих епічних творів, у яких письменник змальовував події реальної дійсності або сюжети яких побудовані на матеріалі місцевих народних переказів та опові-

дань (Гуцул-сиротина, «Гостинець з Боснії» та ін).

П. Никоненко та М. Юрійчук поділяють ліро-епічні твори С. Воробкевича на такі основні жанрово-тематичні групи: «історичні поеми»; поеми та віршовані оповідання на соціально-побутову тематику; ліро-епічні поезії, зокрема балади, про родинно-побутове життя. Дослідники підкреслюють: «Найбільша кількість їх написана в ранній період творчості (60-і рр.), коли С. Воробкевич, як поет, працював найактивніше, пробуючи свої сили в багатьох жанрах»²⁴. І. Франко і О. Маковей ліро-епічні твори С. Воробкевича публікують під однією рубрикою «Баяди і оповідання». До більш детальної характеристики вдаються П. Никоненко, М. Юрійчук і М. Боднар, В. Лесин. П. Никоненко і М. Юрійчук виділяють віршовані оповідання («Гуцул-сиротина», «Зажурився, засмутився», «Черемош-лікар», «Кифор і Гануся» та ін.), історичні поеми («Мурашка», «Нечай»); ліро-епічні твори на суспільно-побутову тематику («Соловій-чародій», «Ненька вдовиця»); вірші на родинно-побутову тематику, написані за зразками народних балад: «Дочка мельника». М. Боднар у контексті характеристики жанрів пошевченківської епохи вважав твори «Гуцул сиротина», «Зажурився, засмутився» – думками; «Ненька-вдовиця», «Черемош-лікар» – віршем-новелою і зараховував ці жанри до медитативно-повістувальної лірики. До ліро-епічних жанрів він зараховує твір «Соловій-чародій» та ін.

До ліро-епічних жанрів М. Боднар додає поеми і так характеризує особливості цієї групи творів С. Воробкевича: «Головна мета, яку ставив поет, – «дещо хороше, чого наша історія так багато має, від погібелі сохранили і потомкам передати», тобто малась на увазі передусім інформативна функція його «дум» (так автор іменував свої поеми)²⁵. Поеми «Нечай», «Мурашка», «Кифор і Гануся», «Скалозуб» учений вважає історико-романтичними і акцентує увагу на особливостях жанру: «З жанрової точки зору цікаве в поемі використання стилізації народної думи, яка відіграє роль непрямої характеристики героя (її співає отаман Скалозуб в турецькій темниці). Прийом цей не виняток – його знаходимо також у поемах «Черниця» і «Нечай»²⁶.

Висновки. Для комплексного вивчення ліричних віршів С. Воробкевича використано комбінований підхід з урахуванням тематики, композиційних особливостей, форми тощо. У нашому дослідженні синтезуємо ці три критерії. У ліричних творах цього періоду засвідчено такі жанри: пісня, думка, елегія, вірш-присвята, вірш-заклик, ідилія; у ліро-епічних – поема, балада, вірш-новела та ін.

Також зроблено узагальнення щодо типологічних ознак лірики та ліро-епіки, а саме: автопсихологічної (70 %) / рольової (30 %), медитативної (65 %) / сугестивної (35 %); тематичного аналізу: інтимної (36 %), пейзажної (11 %), соціальної (35 %), культурологічної (11 %) та ін.; в аспекті емоційної тональності визначаємо мінорну і мажорну, героїчну та комічну, драматичну та ін.

²⁰ Bondar M. Poeziya poshevchenkivsk' koyi epochy. Systema zhanriv [Poetry of the post-Shevchenko period. System of genres], K. : Naukova dumka, 1986, P. 87.

²¹ Ibid., P. 87.

²² Ibid., P. 150.

²³ Mel'nychuk B. Dramatychna poema yak zhanr: [lit.-kryt. narys] [Dramatic poem as a genre: [literature critical sketch]], K., 1981, P. 15.

²⁴ Nykonenko P.M., Yuriychuk M.I. Sydir Vorobkevych: Zhyttya i tvorchist' [Sydir Vorobkevych: Life and creativity], Chernivci: Ruta, 2003, P. 73–74.

²⁵ Ibid., P. 258.

²⁶ Ibid., P. 261.

Nykyforuk T. The genre of poetry works of S. Vorobkevych of the first period of creativity (1863–1867). The article deals with the works of S. Vorobkevych (1863–1867) in the aspect of generics by the publication of O. Makovey. **Research methods:** formal, often based on the use of statistics, quantitative processing of the material, comparative method, descriptive, comparison for the analysis, synthesis and synthesis of scientific theories, as well as methods of literary observation, classification and systematization.

Scientific novelty. The main features of the genre of poetry works by S. Vorobkevych of the mentioned period were systematically present, the specificity of the genre organization of poetry works of the writer was determined, and the poet's active use of various genres was shown for the first time. **Conclusions.** Combined approach, aimed to provide a comprehensive study of lyrical poems by S. Vorobkevych are used taking into account the themes, compositional features, forms, etc. Therefore, in our study, we synthesize these three criteria. In the lyrical works of this period, the following genres have been certified: song, thought, elegy, poem-dedication, poem-call, idyll; in the lyro-epic – a poem, a ballad, a verse novel, etc.

A generalization of the typological features of lyric poetry and lyrical epic is also made, namely autopsychological (70%) / role (30%), meditative (65%) / suggestive (35%); thematic analysis: intimate (36%), landscape (11%), social (35%), culturelogical

(11%), etc. ; we define minor and major tonality from the point of view of emotional tonality, heroic and comic ones, dramatic, and others.

Key words: *type, genre, lyric, lyre-epic, song, thought, elegy, poem.*

Тетяна Никифорук – викладач кафедри суспільних наук та українознавства ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет». Працює над кандидатською дисертацією на тему «Поетика віршованих творів Сидора Воробкевича». Всього опубліковано 10 статей. Коло наукових інтересів: поетика загалом та поетика віршованих творів С. Воробкевича.

Tetyana Nykyforuk is a teacher of the department of Social Sciences and Ukrainian Studies of Higher State Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian State Medical University». Currently working on a scientific thesis «Poetics of S. Vorobkevych's poems». She has published 10 articles. Scientific research about the creation of poetry and poetics of S. Vorobkevych's verses.

Received: 28.02.2018

Advance Access Published: March, 2018

© T. Nykyforuk, 2018